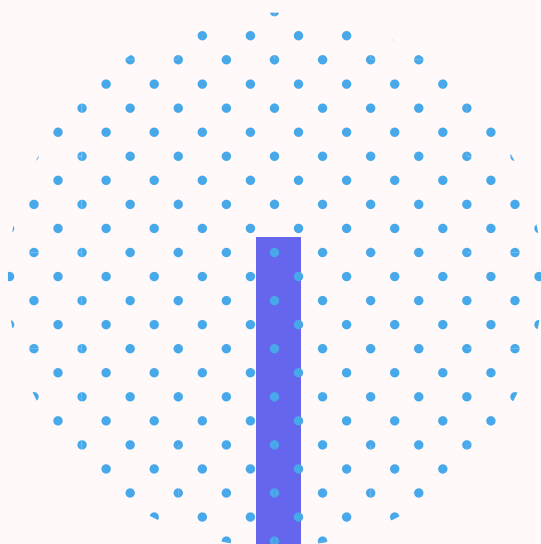

LES FAQ

DE LA DEONTOLÒGICA

PSICOLOGIA FORENSE

Col·legi Oficial de
Psicologia de Catalunya

LES PREGUNTES FREQUENTS EN ÈTICA I DEONTOLOGIA EN PSICOLOGIA

La Comissió Deontològica, amb la voluntat d'orientar en la intervenció professional de les persones col·legiades en el marc de l'ètica i la deontologia, així com de disminuir el nombre de queixes que interposen les persones usuàries a aquesta Comissió, ha elaborat aquest llistat de preguntes freqüents que, sovint, són motiu de consulta a la Comissió Deontològica per part dels col·legiats i col·legiades.

Tanmateix, cal considerar que cada cas és específic i que, evidentment, les respostes no poden comprendre tota la complexitat sinó que tenen el caràcter d'orientacions generals a la qüestió plantejada, sense la pretensió que contempli tota la universalitat de situacions específiques dels casos on s'intervé.

En cas de dubtes més específics us recordem que podeu consultar el [Codi Deontològic del COPC](#) o adreçar-vos al torn de consultes de la Comissió Deontològica escrivint un correu electrònic a cd_ep@copc.cat.

INTRODUCCIÓ

Aquest document s'emet com a eina per a orientar a les persones professionals que, en un context d'avaluació forense, exerceixen com a pèrites als tribunals de justícia.

Més enllà de les Lleis que emmarquen la praxi, és recomanable que es pugui consultar també la **Guia de Bones Pràctiques per a l'avaluació forense i la pràctica pericial (2016)**, publicada al web del COPC.

El document ha estat elaborat i consensuat per la Junta de la Secció de Psicologia Jurídica, la Comissió Deontològica i la Junta de Govern del COPC.

ÀMBIT DE COMPETÈNCIA

Què és un informe pericial? Quina diferència hi ha amb un informe clínic?

Un informe pericial és un document en què una persona pèrita que intervé en un procés judicial, amb coneixements especialitzats sobre una matèria, aporta a una instància judicial les dades necessàries per a valorar millor la natura dels elements que poden tenir poder probatori en la fonamentació d'una decisió judicial. És a dir, només consta a l'informe aquella informació de rellevància a l'efecte de l'objecte de la perícia.

A efectes de la seva replicabilitat, la persona pèrita haurà de fer constar en el seu informe l'objecte de la perícia i delimitar el seu contingut a això. També haurà de fer constar qui l'ha sol·licitat. A més, inclourà detalladament els procediments que hagi seguit, així com el seu fonament teòric i metodològic, valent-se del coneixement científic àmpliament consensuat en la matèria de què es tracti.

L'informe exposarà els resultats derivats de la metodologia emprada i indicarà conclusions clares i concises que resumeixin el judici crític i valoratiu, d'acord amb una anàlisi imparcial i adaptada a la informació que s'hagi sol·licitat.

Altrament, l'informe psicològic clínic és la comunicació (escrita o oral) confidencial i científica realitzada per una persona psicòloga al seu client/a, representant legal o autoritat legal competent, dels resultats d'un procés d'avaluació/intervenció psicològica.

Pot qualsevol persona psicòloga col·legiada elaborar un informe pericial?

Tot i que no hi ha cap regulació legal o específica, cal recordar que l'article 13 del Codi Deontològic diu: *En l'exercici forense, els psicòlegs han d'estar familiaritzats amb les normes judicials o administratives que regeixen la seva tasca. Igualment, han de tenir una formació especialitzada.*

És important advertir i senyalar els límits de la responsabilitat i la competència de les actuacions pericials: les persones psicòlogues forenses han de ser conscients de la necessitat de tenir elevats nivells de competència, formació i experiència per dur a terme les avaluacions pericials. Cal remarcar la necessitat de tenir i actualitzar coneixements tant psicològics generals i específics, com ètics i legals.

És important destacar l'especial sensibilitat que es deriva de les actuacions d'avaluació psicològica en l'entorn jurídic que, amb molta freqüència, poden veure's envoltades d'elements d'especial vulnerabilitat: drets, victimització, infància, violència, no confidencialitat, etc., que requereixen un alt grau d'especialització, ús de dades objectivables, imparcialitat i prudència.

FAMÍLIA

És possible realitzar una avaluació pericial d'una persona a qui, prèviament, s'ha realitzat un tractament psicològic?

No, per qüestions d'imparcialitat i objectivitat, si la persona professional ha efectuat una intervenció o tractament psicològic a alguna de les parts implicades (víctima; encausat/ada; nen, nena o adolescent -NNA-; progenitor, etc.), en cap cas podrà realitzar posteriorment una pericial sobre la família.

En cas de realitzar una avaluació pericial tenint implicació prèvia en la família/l'expedient familiar, s'estaria provocant una situació confusa en què el paper i les funcions de la persona professional de la psicologia serien equívokes o ambigües, perdent la neutralitat necessària per a realitzar qualsevol perícia. En aquests casos, la pericial psicològica l'hauria de derivar perquè la realitzés un altre professional que no hagués intervingut prèviament. La persona terapeuta inicial podria restar com a possible testimoni-expert.

Cal considerar, però, que no hauria de ser un problema peritar en un segon moment del cicle familiar, sempre que no hi hagi circumstàncies que la persona pèrita identifiqui com a contràries o que comprometin el bon fi de la pericial i que puguin suposar biaix en la imparcialitat. A banda, òbviament, de les causes de tatxa o recusació judicial, que estan ben delimitades.

És possible realitzar un tractament psicològic d'una persona a qui, prèviament, s'ha realitzat una avaluació pericial?

Sí, sempre que la mateixa avaluació que hagi fet la persona psicòloga no interfereixi amb el vincle terapèutic i el posterior tractament.

En una avaluació pericial de família en què se sol·liciti valorar el règim de guarda i/o estades i comunicacions més adients per a un infant, s'han d'avaluar ambdues persones progenitores?

Sí, sempre. Per fer una valoració d'alternatives de la guarda d'un infant o adolescent sempre s'ha de comptar amb l'avaluació de tot el nucli familiar i de les relacions entre tots els seus membres. Seguint les recomanacions de l'APA en l'avaluació de custòdia infantil (APA, 2010), la persona professional haurà de convidar ambdues persones progenitores, amb l'objectiu de proporcionar una resposta integral del nucli familiar.

En casos en què es compti amb la participació únicament d'una de les persones progenitores, no podran establir-se recomanacions sobre la guarda o qualsevol canvi en el sistema d'estances i comunicacions. Aquestes avaluacions únicament podran donar resposta a la competència parental de la persona progenitora avaluada, així com altres extrems, com les relacions entre germans/es o entre el/la fill/a i una de les persones progenitores, la maduresa psicosocial de l'adolescent amb relació a la consideració de les seves manifestacions, etc.

Els i les professionals han de deixar constància sobre les limitacions de les conclusions de l'informe emès, en funció de la metodologia utilitzada.

En una avaluació pericial de família en què es realitzi l'avaluació d'un infant, es necessita el consentiment d'ambdues persones progenitores?

No, per dur a terme l'avaluació d'un NNA és suficient comptar amb el consentiment només d'una de les persones progenitores. Tanmateix, des del punt de vista ètic, la bona pràctica professional és informar i convidar a participar a la persona progenitora que no sol·licita l'avaluació pericial del seu fill/a.

Com i quan s'ha d'informar a la persona progenitora que no sol·licita l'avaluació d'un NNA?

És responsabilitat de **la persona professional** informar **prèviament** a l'altra persona progenitora de l'avaluació o pericial de l'infant/adolescent i tractar d'obtenir la seva col·laboració, a excepció d'aquells casos en què això pogués afectar l'interès superior de l'infant o adolescent o a l'objecte de l'avaluació.

És important que, en els casos en què la persona professional no consideri adient posar l'avaluació en coneixement de l'altra persona progenitora, ho justifiqui de forma adient, comptant amb indicis i/o proves fefaents i adequades al principi d'interès superior del NNA. En aquest sentit, ha d'existir un risc objectivable i acreditable conforme als paràmetres científics àmpliament acceptats per la psicologia, fent ús de models avaluadors basats en l'evidència (tal com suggereix el Comitè Permanent d'Ètica de la EFPA).

Es recomana informar per un mitjà que permeti acreditar la seva emissió i recepció per tal que en quedi constància clara del coneixement.

En el cas de diverses avaluacions pericials d'un/s mateix/os NNA per part de diferents persones pèrites, s'han de seguir certs criteris?

Sí. En l'avaluació de NNA, en procediments de família on intervinguin alhora diverses persones professionals, aquestes tindran l'obligació de col·laborar, en la mesura del possible, durant l'avaluació amb l'objectiu de minimitzar l'impacte en el NNA objecte de la valoració. En aquest sentit, es considera bona pràctica col·laborar amb l'altra persona professional en la realització d'entrevistes conjuntes i/o en la facilitació de les proves psicomètriques o tests avaluatius dels menors.

La persona professional de la psicologia que actuï en l'àmbit pericial es comprometrà amb la perspectiva d'infància i els principis de la bioètica, especialment el de no-maleficència. A aquest efecte, serà especialment curosa en la decisió d'avaluar NNA que constin multiintervinguts per molts professionals i sobre els quals hi hagi evidència que una nova intervenció pot derivar en efectes iatrogènics.

METODOLOGIA

Quines fonts materials, documentals i d'informació s'han d'utilitzar en l'avaluació pericial?

Per poder dur a terme l'informe de valoració de la guarda d'un NNA s'utilitzaran tècniques pròpies de l'avaluació psicològica com són l'entrevista, l'observació conductual, i altres instruments psicològics vàlids i adaptats a l'objectiu concret d'avaluació així com les coordinacions professionals.

Les dades obtingudes d'aquestes fonts col·laterals d'informació (coordinacions professionals) poden provenir d'informes orals i/o escrits, però sempre que s'hagin obtingut amb consentiment previ, tant de les persones sobre qui versí la informació com dels professionals que la proporcionin per a l'elaboració de l'informe pericial.

Es recomana a la persona professional de la psicologia contrastar la informació amb fonts externes l'origen de les quals sigui vàlid i fiable (coordinacions professionals, informes mèdics, psicològics, socials, etc.) i evitar aquella documentació aportada per l'usuari que sigui de dubtosa traçabilitat i amb desconeixement del context d'obtenció de les citades fonts (correus electrònics, xarxes socials, gravacions d'infants/adolescents, etc.). Cal tenir present, addicionalment, que l'obtenció de la informació per algunes d'aquestes fonts podria incórrer en tipicitats penals com podrien ser la revelació de secrets o la vulneració del dret a la intimitat.

S'han de lliurar els informes pericials d'infants o adolescents a les seves persones progenitores?

Les persones avaluades que sol·licitin informació o còpia de l'informe pericial i de les proves realitzades tenen dret a rebre la informació en qüestió. En cas d'avaluació d'infants i adolescents, les persones progenitores tenen dret a obtenir la mateixa informació anteriorment descrita, sempre que no presentin restriccions en qüestions de potestat parental legalment establertes.

La persona professional té l'obligació d'informar a la persona avaluada sobre els aspectes generals de l'avaluació i de l'absència de confidencialitat en contextos forenses, sent aquesta part essencial en l'obtenció del consentiment informat.

Per qüestions de protecció de dades, és recomanable lliurar la documentació personalment a la persona progenitora o persona degudament autoritzada i deixar constància del lliurament per mitjà d'un document signat.

En relació amb l'informe pericial encarregat per una de les parts, si una de les persones progenitores ho demana i l'altra no està d'acord amb donar-li sencer, cal recordar que només seria possible lliurar-li la part referida al NNA subjecte a la potestat d'ambdós i, si fos el cas, d'ell/a mateix/a, però no se li lliuraria la part que fes referència a l'altra persona progenitora.